

Stowarzyszenie
Wschodnioeuropejskie Centrum Demokratyczne

Raport z działalności
w 2017 roku

Warszawa, czerwiec 2018

Wstęp

W 2017 r. Stowarzyszenie **Wschodnioeuropejskie Centrum Demokratyczne** skoncentrowało się na wsparciu środowiska obywatelskiego wyłącznie na Białorusi, w szczególności poprzez podnoszenie kompetencji działaczy, wspieranie lokalnych inicjatyw społecznych oraz niezależnych mediów.

Programy Stowarzyszenia adresowane są do starannie wyselekcjonowanych środowisk i grup lokalnych. Dzięki szczegółowej wiedzy o sytuacji tych grup i o warunkach społeczno-politycznych panujących w kraju działania, Stowarzyszenie **dostosowuje realizowane programy do potrzeb lokalnych partnerów i problemów danego regionu**. Buduje **zespoły ekspertów** wokół problemów **mediów lokalnych i rozwoju organizacji pozarządowych**.

Stowarzyszenie jest niezależną organizacją pozarządową, prowadzi działalność typu non-profit od 2001 roku.

Programy realizowane w 2017 roku

- I. Program medialny na Białorusi –**
Kontynuacja wsparcia niezależnej prasy

- II. Program wsparcia społeczeństwa obywatelskiego na Białorusi –**
Společne zaangażowanie, profesjonalizacja i współpraca

I. Program medialny

Program, prowadzony od 2001 roku, ma na celu wspieranie wolności słowa i idei niezależności prasy. Stawia na wzmacnianie etyki dziennikarskiej i upowszechnianie wartości lokalności i budowania wspólnoty lokalnej przez media.

Niezależność gazety opiera się przede wszystkim na jej ekonomicznej samowystarczalności. Ważne jest, aby dążenie wydawców do realizacji interesów ekonomicznych gazet nie prowadziło do uzależniania się od władzy, partii politycznej czy biznesu. Gazeta niezależna musi opierać swoje funkcjonowanie o dochody własne, pochodzące ze sprzedaży i reklamy.

Ważnym elementem programów medialnych stało się wsparcie regionalnych stron internetowych oraz rozwój dziennikarstwa internetowego.

1. Wsparcie niezależnych mediów na Białorusi

Główne kierunki działań Stowarzyszenia na Białorusi to wsparcie niezależnych mediów, w tym lokalnych i ogólnokrajowych gazet i czasopism oraz portali informacyjnych. Prócz tradycyjnych form wsparcia, oferowaliśmy również szkolenia i konsultacje podwyższające kwalifikacje współpracowników redakcji oraz kształcenie na potrzeby białoruskich mediów lokalnych nowych dziennikarskich kadr.

W 2017 roku kontynuowaliśmy realizację projektu wsparcia niezależnej prasy na Białorusi.

W ramach projektu z pomocy skierowanej na wsparcie bieżącej działalności skorzystały media drukowane poziomu regionalnego i ogólnokrajowego oraz miesięczniki, a także wydawcy stron internetowych. Kilkanaście redakcji poprawiło swoją sytuację dzięki poszerzeniu grona reklamodawców w swoich wydaniach papierowych i internetowych.

Przedstawiciele kilku gazet niezależnych podwyższyli swoje umiejętności w zakresie marketingu i promocji dzięki specjalistycznym szkoleniom w redakcjach oraz pracy pod okiem specjalistów. Przygotowali oni i wdrożyli plany marketingowe dla swoich wydań, głównie dotyczące stron internetowych.

Workflow Management

Komponent projektu wsparcia niezależnych mediów realizowany od 2015 r. pod nazwą „Trzy kroki – Workflow” ma na celu eksperckie wsparcie niezależnych białoruskich mediów - lokalnych i ogólnokrajowych gazet i czasopism oraz portali informacyjnych. Jego istotą jest pomoc udzielana przez wysokokwalifikowanych i doświadczonych polskich dwóch ekspertów w przygotowaniu i realizacji dwuletnich programów rozwoju tytułów, przezwycięzania zaistniałych barier. W okresie tym właściciele i pracownicy redakcji pozostają w ciągłym kontakcie (średnio trzy kilkudniowe

spotkania rocznie, stały kontakt mailowy) z ekspertami.

W 2017 r program obejmował cztery tytuły prasowe oraz towarzyszące im portale – dwa nowe oraz dwa kontynuujące współpracę z 2016 roku.

Media kontynuujące współpracę zakończyły realizację proponowanych zmian sukcesem.

Projekt realizowany w sposób ciągły we współpracy z Irex Europe oraz dzięki wsparciu koalicji kilku sponsorów (multidonor project). Planowana jest jego kontynuacja do 2019 r.

2. Staże i wizyty studyjne w Polsce dla redakcji lokalnych/regionalnych białoruskich mediów

W 2017 kontynuowano projekt rozpoczęty w 2016, którego głównym celem był rozwój umiejętności praktycznych wśród pracowników redakcji niezależnych lokalnych mediów w zakresie zarządzania treścią i zespołem dziennikarskim dostosowanych do wymagań współczesnego dziennikarstwa.

W trakcie przeprowadzonego w 2016 roku dwudniowego spotkania koordynacyjnego została dokonana rekrutacja wśród obydwu grup docelowych: dziennikarzy i menadżerów. Do udziału w wizycie wybrano 14 dziennikarzy spośród 18 zgłoszonych, a na indywidualne staże dla menadżerów wybrano 3 osoby z 6 zgłoszonych.

W trakcie wizyty studyjnej zrealizowanej w terminie 26.02-4.03 2017 14 dziennikarzy białoruskich odwiedziło redakcje 4 polskich gazet lokalnych: Gazeta Jarocińska (Jarocin), Sztafeta (Stalowa Wola), Wspólnota (Radzyń Podlaski), Przełom (Trzebinia/Chrzanów).

W terminie 19-25.03.2017 został zrealizowany przez dwóch polskich ekspertów program treningowy dla trzech menedżerów białoruskich mediów lokalnych. Jego celem było wypracowanie indywidualnych planów unowocześnienia wydawnictw, wprowadzanych następnie w życie.

Pomocnym w realizacji programu było przygotowanie pod koniec 2016 r. przez 4 polskich ekspertów współpracujących z Stowarzyszeniem przy realizacji projektów medialnych: Andrzeja Fedorowicza, Jacka Gałązki, Pawła Nowackiego i Piotra Tarczyńskiego podręcznika dla białoruskich dziennikarzy "Zarządzanie treściami w nowoczesnych mediach: papierowych i cyfrowych". Został on wydany na początku 2017. Wydanie można pobrać ze strony internetowej Stowarzyszenia www.eedc.org.pl

Podsumowaniu zebranych doświadczeń, oceny efektywności programu oraz nakreśleniu perspektyw dalszej współpracy służyły: podsumowujące spotkanie robocze (Mińsk), zamykająca konferencja (Warszawa) oraz wykonana przez zewnętrznego eksperta ewaluacja.

Program finansowany z środków National Endowment for Democracy.

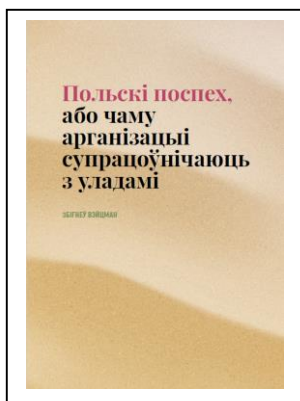
II. Program wsparcia rozwoju społeczeństwa obywatelskiego

1. Wsparcie organizacji pozarządowych na Białorusi – profesjonalizacja

Od 2015 roku Stowarzyszenie realizuje projekt wsparcia merytorycznego dla działaczy białoruskich NGO's. Projekt przewiduje organizację wizyt studyjnych, szkoleń i warsztatów na tematy wskazane przez samych działaczy. W 2017 roku celem projektu było wspieranie rozwoju potencjału białoruskich organizacji pozarządowych poprzez: a) dostarczanie wiedzy o działaniach sektora pozarządowego w Polsce i na Ukrainie w zakresie dialogu z władzami oraz włączania mieszkańców we wspólne działania dla dobra publicznego, b) zapewnienie możliwości pogłębienia wiedzy i umiejętności działaczy białoruskich oraz poznania dobrych praktyk w Polsce dla menadżerów białoruskich organizacji, które uzyskały wsparcie od programu „Dla Białorusi”.

Wiosną 2017 r. przeprowadzono 3 staże tematyczne w Polsce dla czterech przedstawicieli białoruskich organizacji pozarządowych oraz inicjatyw pozarządowych - grantobiorców programu „Dla Białorusi”. Gospodarzami staży byli: a) staż „Społeczni: projekty obywatelskie w Polsce” - Stowarzyszenie Homofaber (Lublin) i Stowarzyszenie E (Warszawa), b) staż „Współ w zespół: komunikacja NGO w Polsce z władzami, mediami, obywatelami (Masa Krytyczna, Rowerowy Bibliotekarz, Rowerowa Szkoła)” – Stowarzyszenie Fenomen (Łódź) we współpracy z bractwem rowerowym z Radomia i stowarzyszeniem rowerowym ze Lwowa, c) staż „Kampanie antydyskryminacyjne w Polsce” – organizacja Lambda (Warszawa). W wyniku staży zaplanowano wspólne projekty ich uczestników.

W maju miała miejsce wizyta studyjna 10 działaczy białoruskich (wyłonionych w konkursie otwartym) „Przeskoczyć na nowy etap. Tajniki dialogu z władzami i animacji społecznej w Polsce”. Program wizyty składał się z warsztatów wprowadzających i zamykających każdy z przewodnich tematów wizyty: „Sztuka dialogu z władzami” oraz „Podstawy animacji społecznej w Polsce”. Warsztaty zostały przygotowane i przeprowadzone przez polskich ekspertów Zbigniewa Wejcmana z Stowarzyszenia Boris oraz Magdę Czarnecką z CAL-u.

Zasadniczym elementem wizyty była seria spotkań w Elku i Warszawie z samorządowcami oraz przedstawicielami 10 organizacji pozarządowych oraz inicjatyw społecznych.

Dla uczestników wizyty została przygotowana przez Zbigniewa Wejcmana broszura „Polski sukces albo dlaczego organizacje współpracowały z władzami”.

Dla innego grona odbiorców – grantobiorców programu „Dla Białorusi” była adresowana wizyta profilowana w Ukrainie (Kijów, Iwanofrankowsk). W wizycie uczestniczyło 10 osób. Podczas serii spotkań, zarówno w stolicy jak i poza nią, uczestnicy wizyty mieli możliwość poznania inicjatyw społecznych i aktywistów reform oraz rozmowy o zmianach na lokalnym poziomie, projektach mających na celu aktywizację społeczności i współpracę z władzami lokalnymi. Program wizyty jak i materiały wprowadzające w temat rozwoju inicjatyw społecznych w Ukrainie jak i wdrażania reformy samorządowej został przygotowany we współpracy ze Stowarzyszeniem Hromadski Prostir (Przestrzeń Obywatelska) przygotowano także broszurę wprowadzającą w tematykę wizyty oraz video relację <https://www.youtube.com/watch?v=egiHrQSSsIY>.

Na zakończenie realizacji projektu przeprowadzono seminarium końcowe - prezentację polskiego oraz ukraińskiego doświadczenia możliwego do zastosowania na Białorusi na podstawie uzyskanego w trakcie wizyt studyjnych oraz staży materiału.

W spotkaniu zorganizowanym we współpracy ze Zgromadzeniem Prodemokratycznych NGO's uczestniczyło 35 osób - z Mińska oraz wszystkich 6 białoruskich regionów, z najbardziej aktywnych organizacji, członków Zgromadzenia.

Program realizowany z środków Fundacji Stefana Batorego.

2. „Różni Razem” - zaangażowanie społeczne na Białorusi

W efekcie rozpoczętego w grudniu 2016 roku pilotażowego projektu 10 organizacji podjęło ze sobą współpracę (budowanie zespołu) na rzecz zwiększenia zaangażowania społecznego na Białorusi. Projekt był zorientowany na dwa cele: a) budowanie płaszczyzn współdziałania z władzami i b) budowanie innowacyjnych społeczności poprzez wymianę doświadczeń i uczenie się od siebie nawzajem (budowanie potencjału).

W 2017 r. projekt obejmował trzy typy działań: a) analizy i badania, b) działania edukacyjne: staże, wizyty studyjne i dotacje, c) kreowanie międzynarodowych płaszczyzn współpracy i dyskusji.

W pierwszym wymiarze w 2017 r. zrealizowano cztery materiały: a) *Jak używać sieci społecznościowych* (R. Astapienia; Idea.by), b) *Dlaczego państwo i biznes potrzebują języka białoruskiego* (R. Astapienia; Idea.by), c) *Aktywność społeczna i obywatele: mobilizacja wsparcia finansowego. Na przykładzie platformy Talaka.by* (A. Kazakiewicz, termin zakończenia – kwiecień 2018) d) kwartalny przegląd sytuacji Białorusi w kontekście międzynarodowym. Zleciliśmy też badania nad zmianami w aktywności społeczeństwa obywatelskiego w zakresie współpracy z władzami oraz współdziałania w sektorze, termin zakończenia – maj 2018).

W drugim etapie projektu zorganizowano 12-19.11.2017 r. wizytę studyjną w Polsce przedstawiciele 10 organizacji, będącą kontynuacją wizyty majowej finansowanej z funduszy Fundacji im. St. Batorego.

Wizycie towarzyszyło wydanie broszury na temat metod aktywizacji społecznej w Polsce. Wizycie towarzyszyła kolejna broszura opracowana przy tej okazji przez p. M.Latuch.

Projekt umożliwił również wydzielenie kilku grantów na działania istotne z punktu widzenia rozwoju białoruskiego społeczeństwa obywatelskiego.

Ważnym elementem projektu było uczestnictwo (wspólnie z Collegium Civitas) w przygotowaniu i przeprowadzeniu VII Kongresu Badań nad Białorusią (Warszawa, 15-17.09.2017) organizowanego ze strony białoruskiej przez Instytut Badań Politycznych „Polityczna Sfera”. W kongresie uczestniczyło 500 gości z 20 krajów (w tym ok. 60% z Białorusi).

Projekt finansowany ze środków Open Society Institute, German Marshall Fund oraz Programu MATRA Ambasady Królestwa Niderlandów.

3.Obrona praw człowieka na Białorusi

A. Kontynuując działania z lat poprzednich w roku 2017 Stowarzyszenie udzieliło wsparcia dla prawnych, finansowych i informacyjnych działań na rzecz ofiar represji politycznych i naruszeń praw człowieka. Celem było zmniejszenie konsekwencji represji politycznych, udzieliliśmy wsparcia 110 osobom.

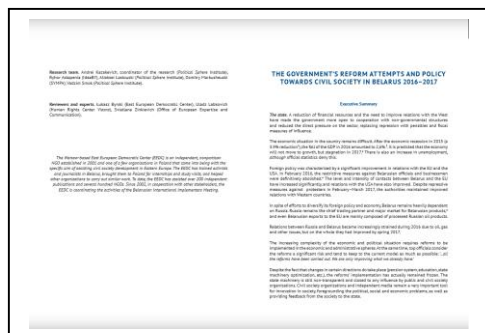
B. Równolegle realizowany był projekt udzielania finansowego wsparcia obrońcom praw człowieka i działaczom społecznym znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej. Pomoc finansowa w 2017 r. objęła 47 działaczy. Uzupełniające działanie polegało na wsparciu społecznej edukacji prawnej, polegającej na odpowiedzi w niezależnych mediach regionalnych na pytania dotyczące prawnych aspektów wolności obywatelskich.

Projekt został zrealizowany dzięki dofinansowaniu z Programu Wsparcie Demokracji 2017 Fundacji Solidarności Międzynarodowej

4. Doroczna dyskusja o perspektywach rozwoju społeczeństwa obywatelskiego na Białorusi

15.05.2017 odbyło się w Warszawie współorganizowane przez Stowarzyszenie coroczne spotkanie przedstawicieli białoruskiego sektora pozarządowego oraz donorów i organizacji z różnych państw zaangażowanych we wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i demokratyzację (BIIM - Belarus International Implementers Meeting).

Uczestnicy spotkania skoncentrowali uwagę na ocenie perspektyw rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i głębokości przemian demokratycznych na Białorusi, także w kontekście fali represji w marcu 2017 r.

Na spotkaniu zaprezentowany został raport na temat polityki władz białoruskich wobec organizacji społecznych – zarówno tradycyjnych, wywodzących się z czasów sowieckich, jak i powstających oddolnie organizacji pozarządowych *The Government's Reform Attempts and Policy towards Civil Society in Belarus 2016-2017*.

Spotkanie warszawskie zostało poprzedzone merytorycznymi konsultacjami w białoruskim ruchu demokratycznym oraz spotkaniem przygotowawczym w Wilnie. Wnioski ze spotkania zostały zaprezentowane zainteresowanym organizacjom białoruskim.

Projekt finansowany ze środków National Endowment for Democracy, European Endowment for Democracy oraz Programu MATRA Ambasady Królestwa Niderlandów.

III. Komentarz do sprawozdania finansowego za rok 2017

Ogólna sytuacja finansowa Stowarzyszenia jest stabilna, w 2017 roku kształtowała się na poziomie porównywalnym z poprzednim rokiem. Środki z dotacji i grantów gwarantowały funkcjonowanie zespołu oraz utrzymanie zaplecza technicznego niezbędnego dla prowadzenia działań statutowych, niemniej z trudem wystarcza ich nadal na pokrycie podstawowych kosztów administracyjnych.

Przychody w roku 2017 były o 8% niższe, a wydatki o 12% wyższe w porównaniu do roku poprzedniego, niemniej zapewniły utrzymanie płynności finansowej na poziomie niezbędnym dla realizacji projektów. Ma to związek z brakiem realizacji działań w kolejnych krajach (Ukraina). W 2017 roku cała działalność Stowarzyszenia skupiała się wyłącznie na Białorusi.

W roku 2017 odnotowaliśmy ujemny wynik finansowy prowadzonej działalności (-13.887,36 zł), co wpłynęło na zwiększenie ujemnego wyniku lat poprzednich. Strata wynosi obecnie 47.256,57 zł.

Zdecydowany wpływ na tę wartość miała wysokość różnic kursowych (128.885,47 zł) czynnik całkowicie niezależny od działań podejmowanych przez Stowarzyszenie. Wysokie ryzyko walutowe wynika z faktu, iż działania statutowe realizowane są w krajach trudnych i przy niesprzyjających tendencjach na rynkach walutowych.

Na koniec roku 2017 utrzymano rezerwę przeznaczoną na doraźne wsparcie płynności finansowej w kwocie 30.111,64 zł, uwidocznioną w bilansie jako przychody przyszłych okresów. Stan rezerwy nie zmienił się w ciągu roku.

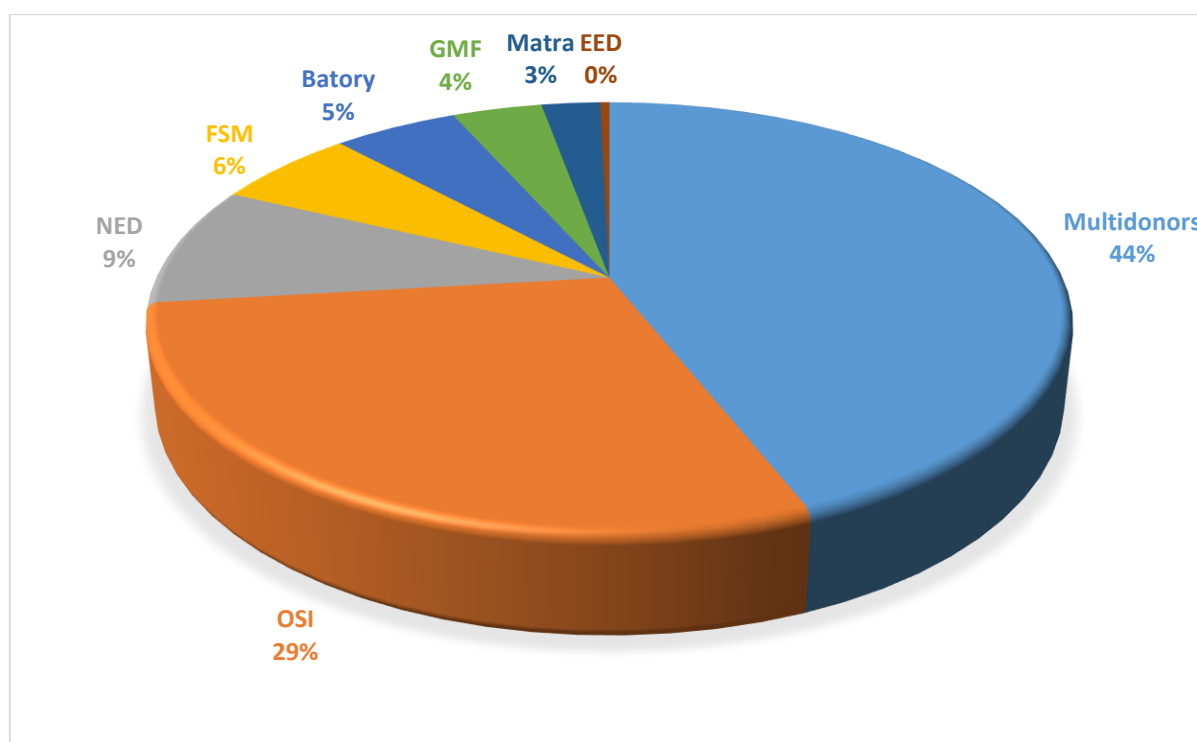
Poniższe dane obrazują ogólną sytuację finansową Stowarzyszenia, informacje szczegółowe zawiera roczne sprawozdanie finansowe.

Przychody

Całkowite przychody Stowarzyszenia stanowiły w 2017 roku kwotę 3.392,050,91 zł. W znakomitej większości były to przychody na realizację działalności statutowej – konkretnych programów – granty i dotacje sponsorów. Kwotę 20 zł stanowiły składki członkowskie.

W kwocie przychodów całkowitych, przychody stanowiące przychody na działalność związaną z realizacją projektów w roku 2017 wyniosły 3,047,462,46 zł. Kwota 344.588,45 zł przeniesiona została na przychody przyszłych okresów – na poczet kontynuacji działań projektów zaplanowanych do realizacji na rok 2018.

Udział sponsorów w finansowaniu działań podejmowanych przez Stowarzyszenie w 2017 roku przedstawia się następująco:

Działania Stowarzyszenia możliwe były dzięki ich finansowaniu przez sponsorów:

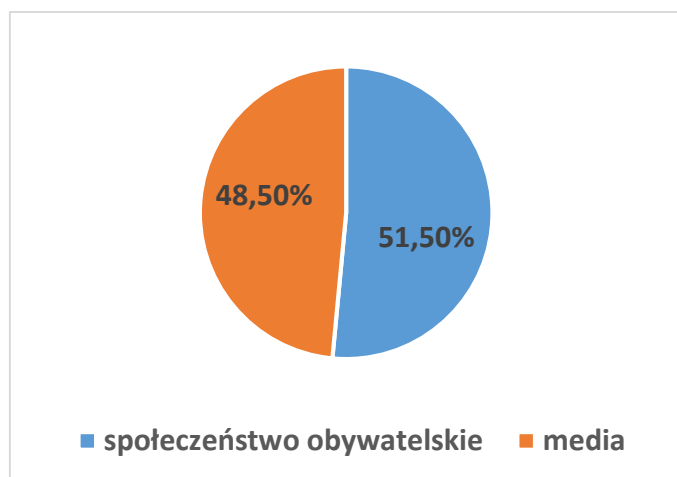
- ◆ **Multidonors** – finansowanie z wielu źródeł, program medialny na Białorusi;
- ◆ **Open Society Intitute (OSI)** - wsparcie społeczeństwa obywatelskiego w Białorusi;
- ◆ **Fundacja Solidarności Międzynarodowej (FSM) – w ramach Programu Wsparcie Demokracji 2017** – pomoc ofiarom represji politycznych oraz poważnych naruszeń praw człowieka, aktywistom w szczególne trudnej sytuacji życiowej, wsparcie działalności informatycznej Viasny, artykuły prawne w gazetach regionalnych;
- ◆ **National Endowment for Democracy (NED)** – program medialny w Białorusi oraz BIIM;
- ◆ **Fundacja St.Batorego** – wsparcie społeczeństwa obywatelskiego w Białorusi;
- ◆ **Inne (Matra, GMF, EED)** - program wsparcia społeczeństwa obywatelskiego na Białorusi oraz BIIM.

W roku 2017 Stowarzyszenie kontynuowało różnicowanie źródeł przychodów. Największymi grantodawcami pozostają Multidonors, OSI oraz NED, niestety obserwujemy zmniejszenie poziomu finansowania przez FSM i NED, ponadto po raz kolejny Stowarzyszenie w 2017 nie uzyskało finansowania z MSZ RP, ze względu na zmianę priorytetów polskiej pomocy rozwojowej. Stowarzyszenie kontynuuje finansowanie swych działań ze środków Matry oraz stara się korzystać ze środków nowo pojawiających się na rynku finansowania projektów międzynarodowych (m.in. współpraca z EED, GMF).

Koszty

Całkowite koszty Stowarzyszenia w 2017 roku wyniosły 2.939.866,57 zł.

Wszystkie środki zaangażowanych zostały w realizację projektów adresowanych do beneficjentów na Białorusi.

Porównując główne sfery działania Stowarzyszenia – środki prawie równo po połowie zaangażowane zostały w celu wsparcia niezależnych mediów i działań na rzecz zwiększania dostępności do niezależnej informacji i na wsparcie działań podejmowanych na rzecz społeczeństwa obywatelskiego.

Opracowanie: M.Dębkowska/M.Królikowska/P.Marciniak, 12.06.2018

Zatwierdził Zarząd: Uchwała nr 9/2018 z dnia 14.06.2018

Zatwierdziło Walne Zebranie: Uchwała 1/2018 z dnia 30.06.2018